

Baltijas Semfohpis.

Tinahlt Jelgawâ if nedelas.

Makſa beſ veefuhtifchanaſ: no 1. Maija lihds gada galam 1875 — 1 r. 50 k.; par gadu 2 r., par puſgadu 1 r. 10 k., par 3 mehņ. 60 k., ar veefuhtifchana: no 1. Maija lihds gada galam 1875 — 2 r.; par gadu 2 r. 50 k., par puſgadu 1 r. 40 k. un par 3 mehņefcheem 90 k.

Redakcija un ekſpedicija Katoku eelâ № 2. — Studinajumus peenem S. Alſunana k. grahmatu bohde, Katoku eelâ № 8.

№ 25.

Treſchdeenâ, 15. Oktobri.

1875.

Rahditajs: No Wentſpiles; Brjansk'as pilf. Herzegowinas un Boſnijas eedſihwotaji; Iſ Leel-Swehtes; Uguns-grehti; Meefas ſtrahpes atzefchana; Kurſem. magafines; Uniwerſitetes; Andeles firma Kenger; Mahju virkſchana Kurſemê; Mihgas kugis; No Lebrparos, Keriktigi 25 rubuki; Pabr garainu mafchl-nehm; Lehzas; Kugaju aſtrahdafchana rudent; Rahds wahros ſemfohpibas leetas; Par truſchu audſefchana; Tikuma un netikuma alga; Sawahds noſ-ſiehpums; Abildes; Studinajumi.

Sinas.

No Wentſpiles mums rakſta: Labibas peemeſchana nau leela, jo ahrſemju zenas neſklubina uſ virkſchana. Par 120 mahrz. ſmageem rudſeem makſa 2 R. 20 lihds 2 r. 25 k., par 104—105 mahrz. ſm. meefcheem 2 r. lihds 2 r. 10 k. Kweefchus, par 3 lihds 3¹/₂ rub, un auſas, par 1 r. 30 lihds 1 r. 40 k., pehrk tikai paſchu waijadſibas dehl. Linu ſehklas wehl teel maſ peeweſtas, jo uſpirzeji makſa leelas zenas. Par daſchahm wehl netiritahm ſehklahm makſa 8 r. par muzu. Linu ſehktu plauja ſchini apgabalâ ir wi-duweja.

Drlawas Gubernators 5. Septembrî f. g. Kurſemes Gubernatora lungam laidis ſchahdu wehſti.

16. Julija f. g. Brjansk'as pilſehta peemeſkleta ar leelu nelaimi: ihſâ brihdi nodeguſchi 332 nami, 5 baſnizas, 74 bohdes, 16 dehku nami, 2 ſkolas un kahdi tilti. Uguns grehks iſzehlees tik ahtri, ka daſcheem eedſihwotajeem nau hijis eefpehjams ne to wiſmafako datu no ſawas mantas glahbt. Skahde, kas nodeguſcheem zaur to notikuſe, tohp ſpreesta uſ 2 miljonu rublu.

Kaut nu gan ari tubliht wiſs darihts, lai nodeguſcho gruhtu un behdigu likteni waretu atweeglinaht, tad tomehr iſrahdijees, ka wiſas labprahtigas dahwanas no weenas gubernas ween wehl nepeeteef, nodeguſcheem doht eefpehju, ſawas deeniſklas maiſes pelau attal uſſahkt. Daudſi no wineem palikuſchi pawijam beſ pajumta, un beſ palihga wineem eſohť pawijam japanihſkt.

Uſ Drlawas Gubernatora preeſchliſchana zaur eefſchleetu miniſterijas pahrwaldneeku muſſu Augſtajs Kungs un Keiſars Wiſſeſchligi atwehlejis, preekſch nodeguſcheem wiſâ Walſit laſiht dahwanas. No Drlawas Gubernatora zaur Kurſemes zeen. Gubernatora lungu uſaižinata, Kurſemes Gubernas Pahrwalde uſaižina Kurſemes gubernas eedſihwotajus, ſawas dahwanas, ko tee warbuht preekſch nodeguſcheem dohtu, eefneegt zeen. Gubernatora lunga kanzelejâ, waj ari aiſſuhtihť teeſcham uſ Brjansk'as pilſehtu tureenes komitejai preekſch nodeguſcho apgahdafchanas, pee kam pagasta waldibas, pilſehtu un lauku polizejas nahks palihgâ.

Wiſas Kreewijas malâs, ari Baltijas gubernâs, ir no Augſta Kunga un Keiſara atwehlehts, preekſch Herzego-

minas un Boſnijas kriſtigeem eedſihwotajeem, kas zaur tureenes karu krituſchi nelaimê, laſiht dahwanas, ko war eemakſahť Gubernatoru kanzelejâs.

Wehſts iſ Leel Swehtes, 3. Oktobri. Rudens mehneſi pawadijuſchi, eeſtahjamees leetus mehneſi; bet tas patſ ſawu uſdewumu nepildidams, ſawâs pirmejâs deenas muhs apſweizinajis ar ſauſo auſtruma wehju un wina aukſtajahs deenas muhſejus ſklubina tihtees kaſchokods, jeb zitâs ſiltakâs drehbês. Pagahjuſchais rudens mehnes ar ſawahm leetainahm deenahm, pagruhtinaja kartupelu no-nemſchana; bet ar jaun-eeſtahjuſcho leetus mehneſi gruhtums atweeglohts. Kartupelu nemſchana trauzahs nobeigtees. Lai gan kartupelu raicha nau leela, tomehr preezajamees, ka tee iſſargati no ſatruhdeſchanas. Noraugotees uſ ſchi gada eeguhtu plaujamo, jaleezina, ka tas neſkai-tahs pee bagatajeem. Lai gan plaujamaſ paplahns, to-mehr muhſeji preezajahs, ka wareſchoht pahrtihť, un ja truhkums nau gaidams, tad eemeſls preezatees.

Weefons.

12. Septemberi nodega Schedernes Intziſchki mahju rija. Kâ uguns iſzehlees nau ſinams, bet kâ leelahť, tad laikam zaur kahdu kalpa neapdohmibu, kurſch klonâ (peedarbâ) ſtrahdajis. Skahde wehrteta lihds 607 rubleem.

25. Septemberi ap pulſit. 1 puſdeenâ uguns awrija Sihpolu-muiſchas Starre mahju riju lihds pamateem. Skahde 268 rbf. 20kap. Uguns ir zaur neapdohmibu iſzehlees.

Kâ Peterburgas awiſes rakſta, tad kahda ihpaſcha komiſija pee juſtizminiſterijas eſot noſpreedufe, ka meefas ſtrahpe ar rihtſtehm un pahťagu preekſch tahdahm ſeewiſchlahm atzelama, kuras uſ Sibiriju aiſſuhtamas, un zitâs ſtrahpes tajâ weetâ eewedams. ſchi komiſija iſſaka ſawas dohmas, ka 831. § tanî likumâ pahr uſ Sibiriju aiſſuhtameem tahdâ wiſſê buhtu japawairo, ka meefas ſtrahpes weetâ nahť zeetuma fohds ihpaſchâ zeetuma kambari, pee kam tohp rehkinatas 10 deenas uſ 1 ſiteenu ar pahťagu un uſ 2 ſiteeneem ar rihtſtehm.

Kurſemes pagafu magafines 1. Janvari 1875. gadâ hijuſchi 253,443 tſchetwertî wafaras un ſeemas-labibas. Beſ tam hijuſchi iſdohti uſ atdohſchana 58,707 tſchetwertî, kuru wehrtiba, ja par tſchetwertu zaur zaurim 6 rbf. reh-kina, iſtaifa kahdus 1,872,900 rbf. Skaidrâ naudâ magafinehm peedereja kapitals no 1,329,944 rbf. Tâ tad

wiſs Kurſemes magasiu peederums wehrtejahs wairak kà 3,200,000 rbl. Wahzu Rihgas awiſe, iſ kuras mehſ ſchohs ſkaiſtus nemam, atgahdina, jil leelu ſkaiſdi pagasti zeeſch, ſawu mantu labibà uſglabadami: daudi labibas aſſeiſoht pohſtà zaur pelehem, kufaineem un gaiſu; magasiuas ehku buhwefchana un lahpiſchanaſ maſſajoht labu dafu naudas, un tad ta leelaka ſkaiſde zelotees zaur to, ka kapitalſ ne kahdas rentes nenefſ. Par augſchà mineteem 1,872,900 rbl., kaſ labibà guſ, pagasti ſaudeſoht — ja rentes tik pa 5 rbl. no 100 rehkina — ne maſak kà 95,000 rbl.

Preeſch uniwerſitetu uſtureſchanaſ waldiba ſchinì gadà maſſajoht: preeſch Peterburgaſ uniwerſitetes 348,987 rbl., preeſch Maſkawaſ 422,682 rbl., preeſch Charſkowaſ 305,377 rbl., preeſch Kaſanaſ 315,466 rbl., preeſch Wladimir-uniwerſitetes Kijewa 306,710 rbl., preeſch Jaunkreewijaſ uniwerſitetes Odeſà 203,281 rbl. un preeſch Tehrpatas uniwerſitetes 333,229 rbl.

Rihgas anedeles firma Jenger un beedriſ ſwehtija 1. Oktoberi ſawaſ ſimtu-gadu paſtahweſchanaſ ſwehtkuſ. Rihgas rahts un birſchaaſ komiteja bija tai uſ ſcheem ſwehtkeem laimes-wehlefchanaſ rakſtus peeſuhitjuſchi.

Pehz Rihgas Wahzu awiſehm no Kurſemes priwatmuischahm iſgahjuſchà 1874/75 ſaimneeſibas-gadà tikufchaaſ pahrdohſtaſ 379 ſemneeku mahjaſ. Schihm mahjahm eſoht 15,312 deſet. ſemes un par winahm aiſmaſſahts 1,346,101 rbl., t. i. zaurmehrà par mahju 3551³/₄ rbl. un par deſetinu 88³/₄ rbl. To gadu preeſch tam deſetina bijuſe pirſkama wehl par 86, un tikufchaaſ pahrdohſtaſ 485 mahjaſ ar 19,319 deſetinahm. No wiſahm 11,906 ſemneeku mahjahm, kaſ Kurſemè pee priwatmuischahm peeder, eſoht lihdi ſchim pahrdohſtaſ 3598, ar 146,910 deſ., par 12,691,528 rbl. Kurſemes kreditbeedriſa aiſdewuſe 3992,182 rbl. Tà tad no wiſahm priwatmuischu mahjahm ir 30 prozentes pahrdohſtaſ, zaur zaurim katra mahja par 3527 rbl. un katra deſetina par 86²/₅ rbl.

Rihgas kugis „Louiſe und Charlotte“ tizis no Wahzu damſkuga „Rihga,“ kapt. Balger, 18. (30.) Septemberi Wahzu juhrà (Nordſee) pamanihts beſ maſta un beſ brauzejeem. Kapteins Balgers luhkoiſ kugi zeeti dabuht, lai waretu to noweſt lihdi kahdai ohſtai, bet taſ neiſdewees un kugis bija turpat japamet. Kà rahdijees, kugis wedis kanepes, jo ſkaiſwehjiſ augſti iſ uhdenſ. Uſ wirſgrihdas (Deck) gulejuſti ſadragata laiwa; ari kajita, kaſ uſ wirſgrihdas, bijuſe ſadauſita. Bet patſ kugis lizees buht weſelſ. To deenu preeſch tam Wahzu juhrà ploſhijufeſ ſipra auka.

No Tehrpatas. Igaumu Aleksander-ſkohlſas wirſkomiteja 27. Septemberi tureja ſapulſi „Wanemuines“-beedriſbà. Preeſchneeſiſiba ſinowa, ka preeſch minetaſ ſkohlſas lihdi ſchim eenahziſ 17,241 rbl. 30 kap. Preeſch ſkohlſas eſoht nopirktſ bijuſchahſ priwat ſkohlſas namaſ Kahrla muischà, pee Oberpales, ar 8 puhraweetahm ſemes. Namaſ eſoht 24 aſis garſch un 9¹/₂ aſis plats un eſoht takſeerehts uſ 30,000 rbl., bet ſewiſchka atgadijuma deht tizis pirktſ par 3625 rbl. Par ſkohlſas atklaſchanaſ terminu ſpreediſchoht nahkloſchà ſehdeſchana.

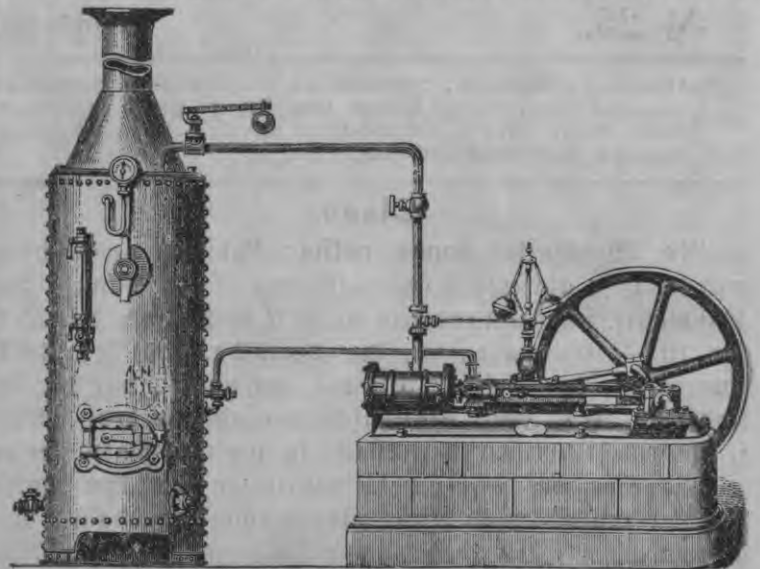
Neriktiga 25-rubtu papihra-nanda, lohti labi pakaitaſita, ſtaigajoht tagad pa lauſchu roſkrahm. Wina nahloht, kà dohma, iſ Auſtrijaſ un tikufe leelà daudſumà uſ

Riſchegorodaſ tirgu atweſta. Waldiba eſoht ſchihſ nau- das pahrdewejeem jau uſ pehdahm; daſchi jau apzeetinati.

Saimneeſibas nodala.

Paſt garainu maſchinehm

runajot 18. Nr. ir mineta jauna garainu maſchine, ko Zieglera k. ir liſiſ pahrweſt, zeredamaſ maſgruntneekeem ari ſchini leetà nahkt palihgà. Schij maſchinei, kuras bilde ſchè teek paſneeſta, ir 3 ſirgu ſpehks un wina maſſa 610 r.

Cekam winaſ koſtrukciju jo ſihlaki apluhkoiſam, mums jaſin, ka wiſahm garainu maſchinehm ir diwi ihpaſchaaſ nodalaſ, no kuraſhm katrai ſawadaſ uſdewums. Garainu nodala (katls ar ſawu eetaiſi), uguni un uhdeni, ſchohs diwi leeloſ eenaidneeſkuſ, iſleetadama attihſta jeb zeſ garainaſ, kuras zaur ſawu darboſchanaſ ohſtro nodalu (iſſto garainu maſchini) kuſtina, zaur ko winu ſpehks neween wairojahaſ, bet ari pehz waijadſibaſ teek pahrweſtaſ uſ treſcho nodalu: uſ kuſlamu jeb zitu kahdu maſchini. Ohtra nodala jeb iſſtà garainu maſchine tadehſt ir widutajaſ ſtarp katlu un to maſchini, kaſ tohp dſihſta. Mehſ wiſu wairak eſam eeraduſchi katlu ar maſchini koiſpà redſeht, kà uſ dſelſzeta, pee Gletona leelahm garainu-maſchinehm u. t. a. jo pr. Bet ka taſ uſ wiſu wiſi nau waijadſigaſ, mums rahda augſcheja bilde: ſchè ir katls lihdi ar kurinajamo no maſchineſ ſchirti un tikai zaur metala truhbahm ſaweenoſti, ko pehz patiſchanaſ war iſſafaaſ jeb garakaſ leetot un katra brihdi iſnemt. Tik weenſ kà ohtraſ neſtahw uſ riteneem, bet abi ir weegli wedami. — Leekahaſ, ka ar ſcho maſchini ir atkal labſ ſohlis uſ preeſchu ſperts, kaſ ihpaſchi maſgruntneekeem nahkt par labu, kam wina arween ir weeglaki pee-eijama, ne kà leelaſ maſchineſ. — Biju patſ klahſt, kur min. maſchine ſtrahdaja. Garainaſ attihſtijahaſ it ahtri un kuſlama maſchine, kaſ bija preti likta un maſſà 425 r., ſtrahdaja it ſpehzigi un uſ wiſu wiſi ſlaweni. Maſchineſ nogrunteſchana un waldiſchana ir lohti weenteefigaſ darbaſ.

Schè wehl grihu peemineht weenu leelu garainu- un kuſlamu maſchini no 6 ſirgu ſp. iſ Ruſtana, Proktora un beedr. fabrika Anglija, ko Killumuiſchaaſ krohna-rentneeſk, Sanderſona kungſ, no Zieglera k. un beedr. Rihgà par 3225 r.

nopirzijs. Tiku usluhgtš maschines buhwi un darboščanu aplukoht un to, ko atradiš, grību ari zeen. lastajeem pasi- noht. — Šchi maschine atščkirahš no pee mums wišwairaf isplatitahm Gletona maschinehm zaur schahdahm ihpaščibahm, kaš pee beidsamajahm truhkt. Wišzaur kriht aziš wina glihtš un patihlams iškats un ratu riteni pawifam no kalta dselšcha ar dubulta speekeem; tad ihpašči a) pee garainu maschines: peetaišiti kahpsčki, pa kureem war it weegli pat wišaugstalo weetu fasneegt un apkoht, un jauna eetaife starp žilindri un greeščama-ritena lehgeri. Jau augščam redšejahm, ka katš un maschine ir ihpaščas nodatas, kaš pee masahš ir ščkirtas; ne tā pee runā stah- wofčas leelahš, kur garainu katš ir appaščā un mechanisms wirš ta. Ja nu katš fašilt, tad wina datas pehz siškās likumeem isplatahš, kamehr nejašilusčahš mechanisma jeb maschines datas patur šawu pirmo stah- wofli. Šaprotams, ka šchi pahrwefrščanahš saudē pee wišas maschines riktigo lihdišwaru un ka zaur tam zetahš dašcha kluhda. Minetā jaunā eetaife to nowehršč. Truhba, kaš eet no žilindra uš leelā ritena lehgeri zaur garainu šil- tumu fašilda lihdi ar katlu ari augščēja mechanisma datas un tā wišas uš reiši šteepjahš, waj šaraujahš. b) Pee kula mas maschines ir cewehrojami ihpašči dselša no- štirinajumi, kaš neween maschini aišfarga, bet ari darbu weijina. Pehz Šanderšona kunga leezinaščanas wina lut lohti škadri, kahdus 230—300 puhru par deenu, un at- ščkir uš to šmalfako weenu labibas sorti no ohtras, ta kā Š. k. ar šawu pirkumu ir pilna meerā. Wehlam tiklab winam, kā ari Zieglera kungam ari jo prohjam labu weikšmu.

G. M.

Lehžas. *)

Lehžas (*Vicia sativa*) peeder pee pahkš-stahdu gimenes (familijas), pehz Linnēa stahdu cedališčanas pee XVII klases 10. ščkiras (*diadelphia decandria*), ir weengadigš stahds, kaš pa wišu Kreewiju aug pšawās, meščōš u. t. pr.

Botaniki (stahdu šinataji) apšihme wišas sehjamās leh- žas ar weenu Latinu nošaukumu: *vicia sativa*, bet lauk- šaimneeki iškčkir lidš 150 daščadu lehžu.

Tomehr naw mans noluhkš, šče lehžu daščadibas ap- rakštit, jo weenfahrt taš aišnemtu par daudš ruhmes un laika un otkahrt pee mums tikaš pelekās wafaras lehžas audšina; tapehz ari tikaš par pehdejahm šče kahds wahrds.

Lehžas jaw dšitā šenatnē Greeki un Romeešči audšinaja un iš Ćiropas kulturās taš naw ne kad bijuščas iškla- ūstas, ka taš ar daudš žiteem stahdeem notizis. Jaw drihi pehz Šahrta ta leelā Austrušas Mondse un Wirzburgas klosteru laika grahmatās top lehžas peeminetās. XIII. gadu šimteni Veteris no Kreštščenzi (*Pierre de Creszenzi*) mums pirmāiš pašneediš audšinamo lehžu aprakstu. Ari Španija un Štalija, ka ari Šranzija un Bahzija lehžas jau uo ne- atminameem laiķeem audšinaja. Kad taš Kreewija pašahka audšinat, taš naw šinams. Tagad lehžas daudš weetās audšina, it ihpašči papuwu laukōš.

Agraf lehžahm bija loti leelš šwars; tomehr tagad taš šahk no šawa šwara ar weenu wairaf pašaudet, kamehr

laukšaimneeki wairaf ar ahbolinu ir eepašmušchees. Kur lopuš wišu gadu kuhiti baro, tur uš lehžahm nešeel ne kahda ihpašča šwara; taš ušluhto ka papildidamu baribu, kaš ihpašči laba, kad ahbolinšč naw išdewees. Bet nebuhtu prahtigi, ja ahbolina labad lehžu audšinaščanu aprobe- šchotu. Pee labas šaimneežibas peeder weens, ka ari otrs, šinams katš šawā weetā. Ahbolina, kur taš aug, ne- war neweena šaka bariba atšahwet, wiš masaf lehžas. No tam Bahžu šlawenaiš šemkopiš Šweizers pahrlēezina- jahš kahdā šaimneežibā, kuras pahrwaldneekš atrada ahbo- linu par daudš uhdenaimu un škadigu preekšč lopeem un tapehz eefahka ahbolina weetā lehžas seht. Tomehr wina šaimneežiba gahja wairaf atpakal nefa uš preekšču. Leh- žas nedewa deesgan baribas, daščōš gadōš gandrihš ne kahdas. Taš pats išrahdijahš 1858. g. pee Ćorku fermaš. Preekščežōš peežōš gadōš no lehžahm, kaš bija ar aušahm sehtas, išnahža pa 173 pudi šeena no dešetinas; šchini gadā, seme it ihpašči labi bija išstrahdata, zaur peeturēdamu šaufumu, ne-išnahža wairaf ka 60 pudu šeena no dešetinas, kamehr turpretim no šarkanā ahbolina (*Trifolium pratense sativum*) išnahža pa 250 pudu šeena no dešetinas. Zaur zaurehm šakala, ka dašči laukšaimneeki lehžahm pee- leel pahrat leelu šwara. Pušlihdiš šlapjās wafarās taš gan išdod ištii bagatas plaujas, bet šaufās — toti masas. Tapehz ari Widšemē gadu 30 atpakal lehžas loti leelā mehrā audšinaja, bet tagad lehžu audšinaščana jau ir aprobešchota; turpretim ahbolina audšinaščana ar weenu wairaf isplatahš.

Lehžas pagehr šemi ar widejahm ihpaščibahm. Lohti gruhā šlapjā mahla šemē, ka ari par daudš weegli šmilts šemē, lehžas ne-aug. Kahds laukšaimneekš stahsta, ka Archangelas gubernā ešot weetās, kuras ušluhkojot jadoma, ka taš ar lehžahm apsehtas. Ćurenēs šemi iimekledams taš atrada, ka ta šastahweja iš ar šmiltim jaukta mahla, kaš iš gaduš zaur Dwišnās uhdeneem, kad tee pahr krašteem pahrpulhst, top iš upes išklotas. Pehz Widšemes lauk- šaimneeku išmehginajumeem uš rafčigahm lehžu plaujahm mahlainā šemē war tikaš tad žeret, kad laukus pa preekšču labi nograhwo un kad naw šlapja (leetaina) wafara. Ćorku fermaš lauki, kaš pa leelakai dalaš iš mahla jaukta ar balto šmilti, bet zaur kahrtigu mehšloščanu deesgan aug- ligi, išdod, ja laiks tikaš naw par daudš šaufš, loti brangās plaujas.

Iš wiša šcha redšams, ka lehžas war gandrihš katrā augligā šemē seht, bet ka winu plaujas aprobešcho glušči laiks. Weegli šemē taš ir rafčigalas šlapjakās wafarās; gruhā, mahlainā šemē turpretim šaufakās wafarās; tomehr gruhā šemē taš aug ar weenu šliktal, ne ka weegli. It ihpašči derigi ir lehžas seht šipri mehšlotā papuwes laukā, kur rudš jeb šweešči sehjami; šče lehžas pamašina pahrafo šemes špehku.

Ahršemēs audšina lehžas wairaf deht šakas baribas, ne ka deht šeena, ta ka taš nahk tai laika plaujamas, kad ah- bolinšč jau ir apšauts un atahš wehl naw til tahku ataudšis, ka to waretu plaut. Kreewija audšina lehžas deht baribas un sehklahm. Ar pirmo noluhku sehj papu- wes laukā, ar otro — wafaraja laukā. Kahdā wišē war, beš triju lauku šistema išnihžinaščanas, no laukeem eeguht ka labu baribu, tapat ari sehklas.

*) Widšemē lehžas šauj ari par wiškeem.

Ruhpiji semkopi rauga papuwi jaw rudenî preeksch leh-zahm usplehst (usart); pee tam mehslus preeksch salnahm iswed un ahtri apar. Ja mehslî lihdsî salnahm paspehî pahtrupet, tad arumus ari no-eze, bet naw ari ne kahda nelaima, ja semi rudenî neno-eze. Smagu semi ir labak at-staht neno-ezetu; zilâs (neno-ezeta) par seemu stahwedama ta zaur salnahm labak sadrup un pawasari ir weeglal sa-ezejama.

Lehzas ar weenu labak ar ausahm kopâ feht, zitadi tahs nogulst pee semes, fahî puht un noplautas lehnâm kalst (schust). Us defetinas semes nem 8—9 tschetweriki (64—72 garnizes) lehzu un lihdsî 6 tschetweriki (48 garnizes) auju. Rudenî mehsloto un usarto semi pawasari papreekschu no-eze un tad apsehî. Sehts top sem arkla un pehz tam ar weeglahm ezeschahm no-ezets; war pehz tam ari norullet, laj seme buhtu lihdsenaka pee plauschanas. So agrak war lehzas apseht, jo labak tas ir ta ka lehzas mihl pawasara drehnumu un bes tam wehl zaur agraku noplauschanu ir wairak laika deht semes istradachanas preeksch seemas sehjas. Domehr zaur pawasara salnahm war lehzu dihgli (afni) nomaitati tapt, jo lehzas ir loti wahrigas no aulstuma.

Ja rudenî mehslu nepeeteel, tad tos iswed seema us lauka un sakrauj gubâs; pawasari, til lihdsî ka seme til tahtu noschuwusi, mehslus isahrda un apar. Bet labak ir, ja to wisu war rudenî isdarit. Tad war lehzas agrak eeseht un ari rudenî mehsloto un usarta seme labak pagatawojahs.

Nesahle lehzhahm newar skahdet, ta ka tahs zaur fawu ahtru augshanu nesahli pahwar (nomahz). Kustoni, kas sirneem til daudî skahde, lehzas ne-aisteel. Lehzu eenaidneeks ir dandrihî weenigi til fausums. Gewehrojumi israhda, ka pee zôs gaddôs lehzas isdod tschetras labas plaujas. Wahzu mahzitais laukfaimneeks Schwerzs dod to padomu, laj jaunas lehzas ar gipfi apkaifot; bes wina wairak ne weens ne-apleezina, ka gipfa istehreschana taptu zaur raschi-gakahm plaujahm atlihdsinata.

Kad lehzhahm jaw ir fehklas aismutuschahs, tad tahs loti nolesfina semi un tapehz tahs japtauj seedâ, kad pahstis til ko fahî aismestees. Bes tam wehl ir lehzu stobri schini brihdi mihksti un fulaini; wehlat tee top zeeti un tahdâ wihse lopeem gruhstal sagremojami. Slawenais wahzu laukfaimneeks Tehrs saka: „Wisi ispehtijeeni peerahda, ka lehzas, sataş noplautas, nezil ne-atnem semei spehka, kamehr turpretim tahs paschas lehzas semi nolesfina jo wairak, jo ilgal tahs paleel nenoplautas un jo wairak tahm lauj nogatowotees, to ka pee rudseem, kas ar weenu nahî pehz lehzu un ausu mistra (СМЪСЪ), kad mistris naw ahtri wiss noplauts, war gaischi tahs weetas ischkirt, kur mistris bija wehl falsch un tahs, kur tas jaw bija fahzis nogatawotees.“ Scho isteiskhanu apleezina pilnigi Widsemes laukfaimneeku ismehginajumi.

Noplautas lehzas ir tilai leetainâ laikâ gruhti ischahwet; tahs war tapat ka abbolinu stirtâs sakraut, kas sinams fausa laikâ naw wajadigs. Stirtâs jeb gubinâs sakrautas tahs war mehnescheem bes maitaschanahs usturet. Labôs gadôs isnahî no lehzhahm pa 200 pudu feena no defetinas.

Preeksch fehklas ari lehzas labak ar ausahm kopâ feht un wasaraja laukâ. Ausas ar lehzhahm reisê nogatawojahs un atschkirschana ari naw gruhta.

Papuwes laukâ neder lehzas preeksch fehklas feht, ta ka papuwes pa leelakai dafai top mehslotas un treknâ semê

gan wairak rodahs feena, bet ne fehllu; pee tam ari naw laika pehz fehklas lehzu nolauschanas semi preeksch seemas sehjas istradacht. Ja lehzas preeksch fehklas sehî, tad nem 8—9 tschetweriki us defetinas; t. i. ja lehzas ween sehî bes ausahm; ja ar ausahm kopâ, tad nem 6 tschetweriki ausu us defetinas.

J. Semits.

Rugaju apstradachana rudenî.

Rugajus preeksch seemas eestahschanahs usart ir darbs, ko gan katrs semkopis tura par wajadigu un derigu, bet tomehr til rets kahds atronahs, kas to ta isdara, ka preeksch semes pilnigas tihrischanas un sagatawochanas preeksch nahkoscheem augteem peeklahjâhs un us wisu wihsi buhtu isdarams. Wis wairak rugaju usarschanu tohp nokaweta zif ilgi ween war, ne il reisas mas watas deht, bet tihscham, lohpu ganischanas deht; un teescham us rudena dasch labs lauks ir redsams, kas ta ar sahli apaudsis, ka eegulnas weetas ahtraki lihdsinajahs ganikleî, ne ka labai aramai semei.

Deemschehl rugaju ganikles preeksch daudî faimneezi-bahm pee muhsu buhschanahm wehl ir nepeezeschami wajadigas, ihpaschi preeksch tahdahm, kam mas ganiklu un plawu un preeksch seemas ari mas feena, tapehz winam lohpi lihdsî beidsamahm azu mirklim jagana us rugajeem, lai seemas-ehdamais peetaupahs. Bet tahda faimneezi-ba ir wainu pilna un paleel ari tahda, kamehr no wiseem flit-teem eeradumeem nespehî atrautees, kas ir daudî stahdigaki, ne ka to daudî reis dohmâ. Skahde, kas zaur tahdu semkohpschanu iszetahs, ir daudî leelaka ne ka tas labums, ko panahî ar rugaju-ganikli. Tee, kas peeklahjigu rugaju lauku apstradachanu eeweduschi, ir no tam, ka tahda apstradachana ir nepeezeschami wajadiga, ta pahreelinati, ka wini nemaş neschaubahs, ka nahkoschas plaujas labums pa leelakai dafai no tahs atlez; tadeht ari tagad jau atsiht par taisnibu, ka ar katru deenu, kur rugaji ilgaki paleel neusarti, zetahs jo leelakas gruhthas winus astradacht, kurpretim zeriba us labeem augteem ar katru deenu masinajahs.

Wisas niknas sahles, ihpaschi zeefa, zaur wehlu rugaja usarschanu atrohn pilnigu laiku, ar sawahm saknem til dsili semê eelaustees, ka winas wehlat pawasari, kad lauks pehz apsehshanas ari isskatahs tihrs, tuhliht jau pehz kahdahm nedetahm stary usnahkuscho sehju, meescheem, ausahm, sirneem, bet ihpaschi stary lineem un kartupekem, speeschahs zauri, un plauju stipri ween pamasina.

Preeksch plaujas zeefa stipri ne eesaknojahs, bet til-lihdsî ka labiba noplauta un nowahkta, un zeefa brihwi un bes kahda kawekla war augt, tad wina pawairojahs lohti ahtri, ta ka katra nokaweta nedela winas ispohtischanu padara isween jo gruhstaku, daudî reis pat ne-eespehjamu; ja, netruhkst ari faimneezi-bu, kas zeefu — scho semkobibas tahrpu — pat ne zaur papuwes apstradachanu newar isskaust. Scho pohstu, kas til daudî lauku auglus nereti lihdsî pusei pamasina, war tilai ar weenu lihdsikli weegli un droschi isnihzinaht, prohti zaur to, ka rugajus pehz labibas nowahkschanas zif ahtri un sekli eespehjamis noschkubrê.

Tilkihdi ka labiba no lauka nowahkta un lohpi sahli un noluhjusshahs wahrpas noehduschi, tad lauka wirfus 1 lihdi 1 1/2 zellu dšili janošchuhre, pilnigas tihrišchanas deht; jo ahtraki un labaki to war idarikt ar kolemana kultiwatoru, waj ar afahm lemesch-ezeschahm. Weens strahdneeks ar diwjuhgu kultiwatoru par deenu nošchuhre 8 lihdi 10 puhraweetahm; ar afahm lemesch = ezeschahm kahdas 4 puraweetas; ja zitadi naw eespehjamš, tad pat ar majo ehrgla-arklu war leetot, bet ar scho tas darbs isdohdahs neweenadi un netik ahtri. Zaur lesno lauka wirfus nošchuhreshchanu niknahm sahlehmi tohp nogreesta galwa, katrs stahds tohp pahrdalichts diwi dalas un ta jo weeglaki iinihzinahs. Tuhliht pehz nošchuhreshchanas jaeze, lai sahles un rugaji nahk us augschu un jo drihsak fashchuhst.

Us tabdu wihši neween salas sahles tohp iinihzinatas, bet ari wimu isbiruschahs fehklas, ihpaschi pehrkonu (Hederig), isdihgshana tohp paweizinata, kas tapat lohti swariga.

Wehlu rudenī tad jaar par ohtram lahgam un schoreis dšili, pehz kam nu lauks, kad abi darbi pareisi idariti, ir tik tihrs un jauks, ka katram semkohpim to uslubkojohjt japreezajahs.

Us wifu wihši panahk diwlahrtigu labumu; weenlahrt pilnigu semes tihrišchanu, ohtrulahrt ahtru sahlu un rugaju sapuhshchanu, kas ta strahdajohjt ir semē eeariti, un tik schi, ka wina nahk schu augtu isdohshchanos lohti paweizina.

Bet daschs semkohpis isfaukses: wifu to gan war rafstihht un tas ir jauki lasams, bet pateesiba tas gruhti idarams; jabuht deesgan pateizigam, kad wehlu rudenī rugaju tik weenreis war usart; fur lai nem laika, scho darbu diwlahrtigi pastrahdaht? un tad: fur lai gana lohpus, kad rupajus tik ahtri apahrs?

Us to buhtu jadohd schahda atbilde.

Ir taisniba, ka zaur muhsu nemihligu gaisu, zaur wehlu eestahdamos pawasari un ahtri usbrukdamu seemu mums darba-lais ta teek pahshinahts, ka preeksch ihpascheem darbeem, ka tohs wakara semes daudskahrtigi pastrahda, mums schē tik mas ween laika atleek, tadeht ka tee nohtigafee darbi nahk weens us ohtru, daschu reis pa diweem us reisi, ka par peem. lauku nowahkshana, un sehshana Augustā. Bet tomehr darbigš un nerindamees faimneeks pat ari schē atradihs pastarpas, furas tahdus darbus warehs pastrahdaht, kas faimneeziabas eenahkshanas neschauboht pawairo.

Schi raksteena farakstijajs daudi reis rudens, jau Septembra mehnesi, uo dascheem semkohpjeem us to jautajumu: ka eet faineeziaba? dabujis par atbaldi, ka tee ar lauku darbeem jau esohht gatami; lai gan pee jo shifakas eewehroschanas israhdahs, ka tikai ta wis nohtigaka arshana pabeigta. Ta tad laika preeksch diwlahrtigas arshanas deesgan radifees, masak leelas, ne ka masas faimneeziabas; ja tikai tohs augtus atsihs, kas no tam iszelahs, tad ar leelakas faimneeziabas turehs kahdu strahdneeku un pahrs sirgu wairak, weenigi preeksch tam, lai tuhliht pehz labibas nowahkshanas rugajus war nošchuhreht, un drihs atsihs, ka schi wairak-isdohshana bagati tohp aismakfata.

Grubtaki ir rugaju ganikli peezeest, bet ari schis grubtums nau nepahrwarams, ja tik pareisos lihdsklus sin isleetot.

Wiseem rugaju laukeem buhs buht tihreem! Un wini ir tihri, ja labiba bija labi auguse, un tad wini preeksch ganikles ne ka negeld. Ja kahds rugaju lauks ir netihrs, tad ir kahda nepareisiba eewertusehs, waj nu zaur pascha wainu, zaur kahdu nolaischanu pee agrakas lauku apstrahdashanas, jeb bes pascha wainas, zaur labibas noaugshanu flitta gada deht. Bet wiswairak pee tam ir pats wainigs un schi waina ir kreetni japahrlabo, ja nahk schееm lauku-augteem zaur to atkal nebuhs panihkt.

Kas grib labu rudena ganikli eeguhtees, lai sehj Julija mehnescha beigās nošchuhretā un jau saezetā rudsu rugajā 1 1/2 garnizes seemas ripša fehklas (Winterrübsensamen) us puhraweetu un lai tahs wehl reis ee-eze; schi fehkla daudš nemakfa, usnahk pat pehz masakas leetus lihshanas, aug ahtri un atmet desmit reises wairak preeksch ganikles, ne ka rugaju sahle. Tikai wehlu Oktoberi ta apstrahdahs lauks tohp pilnigi dšili usarts un ir tad preeksch pawasara fehklas ta kreetni sagatawohts, ka to labaki nespehj. Seemas ripša fehllu warehs katra brihdi dabuht Rihga, Rahrta Chr. Schmidta eljas dširnewas par 25 kap. par garnizi.

Bes tam katra faimneeziaba, pat tai wismasaka, jagahda par pilnigi peeteekamu satu wasaras- uo rudena-ehdamo, lai — kad ganiktu truhkt — wise lohpu bars war pilnigi tapt pa-ehdinahts un lai seemas ehdamais neteek welti aiskahrts.

Schē, Bez-Sachtē, fur gandrihs ne kahdu prastu ganiktu un plawu nau, dabo wisi lohpi, no Julija sahkoht lihdi stalli lihshana, ik deenas, pufdeenā un wakara, tiklihdi ka wini pahrnahk no ganeem, satu ehdamo stalli, un tomehr isgahjuscha rudenī kahdi 180 weenjuhgu wesumi sala seena, beeschu un kahpostu lapu atlikahs preeksch stahbseena sagatawoshanas. Wifs tas nau tik gruhti, ka isleekahs, un nau ari pee mums, pee muhsu nemihliga gaisa tik gruhti idarams, ja tik to ihsti grib un ihpaschi ja tik netruht preeka un mihlestibas pee lohpu kohpshanas. Par ehdamā audshchanu kahda nahk schā reisē. Wehla laika deht zeen. lastaji scho raksteenu schogad deemschehl wairs nespehs isleetot; bet warbuht winsch daschus semkohpjus paslubinahs, par seemu tohs waijadšigos eerohtschus preeksch nahk schā gada eegahdatees.

Sintenis — Bez-Sachtē.

Kahds wahrdš semkohpiabas leeta.

Keelaka dala Latweeschu isleeto sawus speklus semkohpiabai, tiklab tehwijs, ka ari ahruws winas rohbeschahm. Lainu gan semkopji senakds laikds daudspušigi tika nizinati; tad tomehr semkohpju kahrta jaunakds laikds ir atsihta par nepeezeeschamu un lauschu sadshwē ne masak swarigu, ka tahs zitas kahrtaš. Semkohpiaba ir walšs ehkas pamata akmins. No semkohpiabas raschojumeem usturahs un pahrteek augsti un semi, bagati un nabagi. Tadeht semkohpiabas weizinaschana ir eesklatama ka leels nopelns atihstibas leeta un tadeht ka augstis usdewums. Neprahtigš un palaidnigs semkohpis nepohsta neween sewi, bet wifu zilwezi. Semkohpiabas weizina-

tajš pawairo zilwezes labklahšchanu. Semkohpibas awises un grahmatas stipri ween nopuhlejahs semkohpibu weizinaht; tadeht jamehlahs: Kaut neweens semkohpis nepalaktu bes semkohpibas laikraksteem un grahmatahm. Bet kad noraugamees uš muhfu semkohpjeem, tad tee alahš smagi nopuhšchahs un schegli sehrodamees stahsta, ka semkohpibai, darba spehka truhkuma un dahrguma deht, waijadsefchoht pawisam nostahtees. (?!! Redakz.)

Dšimtu mahju pirzeji suhdšahs, ka krohna šaimneeki wainigi, ka kalpa lohnes tik pahrmehrigas.

— Waj schahdai pahrmeschanai taisnigš eemeslis, to atšahju zitu špreedumam. Man leekahs, ka kalpu lohnes šadahrdšinaschanas waina meklejuma ari wehl kur zitur. Kalpeem semkohpibas darbi padariti zaur negudru nostrahdinahchanu reebigi; wini wirknejahs tadeht bareem uš pilsehteem, zeredami tur atrašt kahrtigu darba nodalishchanu un wanahkt zilwekam waijadšigo atpuhtas laiku. Jaunlaiku semkohpij pi pašchi laula darbu maš strahdà un tadeht darbu gruhtums wineem pa dalai šwešchš. Kalpi newaredami jauno šaimneeku pagehrumus ispildiht, apnikuščhi wineem kalpohht; zits jau mahš fajiht: „šaimneekam es nekalohtu ne par kahdu maksu, — es netaušchohš no wina wahršinaschatees.“ Kalpu truhkums ir lohnes dahrdšibas zehlonš. Newaram leegt, ka semkohpjeem peeklahjahs gan ar šaweem gabjeem gohdigi un prahtigi šadšihwè apeetees. Ašlamigai nošpeeschanai, ka ari negohdigai kehšišchanais waijadšetu glušchi sušt is semkohpju widuš. Šuhtigš gabješ negribehš un ari newar pajeešt darba dedeweja nezilwezigu apšpeeschanu, kas lai nu notiktobš negudrà pahrwaldibas kuhrumà, jeb kundšilas gohdinahchanas pagehreschanà. *)

Kaš mahš gohdu doht, taš ir wehrtigš gohdu nemt. Greešhamees pee šaimneezibas! Neweens neleegš, ka kalpu dahrgums šaimneezibu noleek nabadšigakà šahwolkà. Kur šaimneekš lai gan nem tohš šimts un atkal šimts rublūs, ko šaimneeziba praša. Mahja, kurai 90 puhra weetas šemes, pagehr gan maš trihš kalpuš un pahri kalpones. Minehtš gabjeju škaitš praša lohnes ween jau 350 rublu, ja ne wairak. — Kur nu wehl ušelpinahšana? Bet bes ganeem šaimneeziba ari newar ištikt un winu lohnes eet ari no laika uš laiku arween wairumà. Ja nu pahrs ganu lohnes aprehkinam uš 30 rubleem, tad tahdam dšimtpirzejam, kuru mahjai 90 puhra weetas šemes, gada nomakša inahš lohpa, ja winu galwas naudū aprehkinam uš 20 rbl, pee 734 rubleem. Gabjeju ušelpinahšana un ziti šaimneezibas waijadšige uštureschanas tehriini praša ari šawu datu.

Atminà wehl japatur šaimneeka familija, kurai šaimneeziba nedrihtst leegt pagehramo pahriktšchanu. Wišas sehihš leetas apdahmajohht, semkohpim bailigi janoguršt un tadeht wina sehrošchanai, ka ar semkohpiba eet atpalak, ir deefgan eemeslu. Lai nu gan pat šchowafar šinohahm, ka uš weena rudšu šalma šteebra atraduščahš tšhetras wahrpaš, tomehr gan labi šinam, ka tahdš brihnumš semkohpibà

nau alahš peeredšamš. Semkohpju leelas isdohšchanas nošpeesch tohš nabadšibà.

Kà nu semkohpis, ihpašchi dšimtpirzejs, lai eedšihwojahš un pahrtteek? Šehiš jautajeens ir wehrigš.

Baštahstišchu šhini leetà kahdu šenaku semkohpju isprohwetu padohmu, it ihpašchi kalpu lohneschanà.

Runà nemts semkohpis fajija: „Dašch šaimneekš strahdà aplami kalpu lohnes dohšchanà. Ja kahdam waijagoht trihš kalpu, tad lafoht tohš šiprakohš un maksajoht lohni, ko wina šaimneeziba nemaš ne-eenesohht.“

„Šhini leetà efoht tà daramš: weenu kalpu wajagoht peenemt šipru, kura lohne warohht šneegtees pee šimts rbl.; ohtrs peenemamš kahdš jaunahš, nepagehreschoht lohnes wairak ka tšhetrdesmitš rublūs un treschais warbuht kahdš wezals puškalpš, kam waijadsefchoht doht kahdi 4 puhri rudšu no klohna, pahri puhru aušu un pušpuhru meešču semè eefehht, tad uš tahdu wihtš warefchoht preekšč šewis wairak ko atlizinaht. Kalpeem waijagoht wehleht pilnigu atpuhtas laiku un nenostrahdinahht pahri par zilweka ešpehšchanu; žitadi tam šaimneekš un darbš atreebšchotees un šaimneekš neslawà nahžis, newareschoht wairš dabuht gabjejuš. Štipraiš kalpš warohht buht wiša darba wedejš un tee ziti wiram lihđš deefgan pastrahdašchoht, un semkohpibas darbi pareišt eedaliti warefchoht labi weiktees.“ Nešin ka zeen. laštajeem, bet man šchee padohmi deef gan patihk un rahdahš ari buht pateefigi. Šk weenam wehlehtš pahrbaudiht un kas labš, to patureht.

Chr. Seewaldts.

* Pahrtušchu (Kaninchen) audšeschanu.

Šaundš laikdš fentšču aišmirštà trušchu audšeschanu šahš alkal atšpirgt un isplatiees, ihpašchi kamehr gala arween paleek dargaka un no nabagu laudihm leeldš pilfehštoš nau pee eijama. Franzižà, Italižà, Deenwišch-Wahzižà, Austrižà un Angližà ta tohp leelišlam lohpta. Kà katram šinamš, trušchi wairojahš lohri ahtri. Weena laba waišlas mahtite atnefš gada laikà 40, 50 lihđš 60 jaunu trušchu. Behž 6 mehnescheem jaunš trušis ir pecaudšis un šwer 6 mahrzinas; wina gala ir šmekiga un lihđšinajahš šaka galai, wina ahdas war isleetot kašchokam jeb no tahm žepures (platmalas) taišiht. Trušchu audšeschanu ir it weegla, pagehr tilai maš ušmanibas un šaufus štatus ar kahdahm ihpašchahm nodalahm. No tahm dašch dašchadahm trušchu fugahm, kas tagad jau ir, preekšč mumš rahdahš ta labakà buht ta, ko Austrižà audšè. Minetàs šemes nodarbojahš daudi strahdneeku familijas ar trušchu audšeschanu. eemanto zaur to dašču šimtu gulšču un pee tam wehl preekšč šewis dašču žepeti. — Kaš ar šcho leetu grib ihpašchi nodarbotees, atrohn waijadšigàs šinas tai grahmatinà:

„Das Kaninchen, dessen Beschreibung, rationelle Behandlung und Züchtung, von Wilhelm Horschstetter. 4. Aufl. Stuttgart, 1874.“ (Šcho grahmatinu war dabuht redseht „Baltijas šemk.“ redakzižà).

*) Šcho rahšeenu uštubhodami tà turpinajumu mainišchanas un kalpu leetà, meha uš daščahm šche išfajitahm dohmahm no redakzižas pušes atbildšim gala wahrà. Redakzižà.

Tikuma un netikuma alga.

Establis is Latweeschu dšiwes, no Lappas Mahrtna.

II.

(Turvinajums.)

Winsch ari us to stipri raudsija, ka tee sawas mahjas un laufus labi apkohpa, uzihīgi strahdaja un sachtigi un gohdigi dšiwjoja. Tadeht naw nekahds brihnumš, ka wisi pagasta fainneeki bija labi pahrtikuschi laudis, kahdus faimina pagastšs newareja toreis atrašt, un dascham no teem bija ar labs kapitalš eekrahtš. — Tajā pašchā gadā, kad Indrikis bija par meščfargu tapis, dšimts-kungs pawehstija wisus fainneekus muischā un issazija teem, ka winsch nodohmajis winu mahjas pahrdot un wehlotees, lai katris pats sawas mahjas pirktu, jo winam napatilot kahdu no mahjas isdšiht un tahš fwešcheem pahrdoh. Winsch tizot ari, ka katram fainneekam buhšchot ta masa eemalfaschanas suma, ka winsch nodohmajis nemt.

Toreis schi aplama paruna sahka jau pee laudihm beigtees, ka mahju pahrdoschana esot tifa wiltiga naudas isfrapšchana; ka mahjas tiksot atkal atmestas un naudu wais neadoschot; jo zeenijams un muščham neaismirstams Latwju tautas labklahschanas gahdneekš, **barons G. von Krüdeners**), kusch pehrn sawas darboschanaš nobeidsa un kuru neskaitams pateizigo Latweeschu pulks us kapeem pawadija, — bija jau preeksch wairak gadeem Muhjenes Leelahš muischas pagasta mahjas pahrdewis un zaur wina ruhpeschanošs ari wairak ziti dšimts kungi bija pehz wina preekschihmes darijuschi. Un wisi tee pagasti, kur mahjas bija pahrdotas, bija maš gaddš eewehrojami isplaukuschi. Tapehz ari augschā peemina wagasta fainneeki pirka bei schaubischanahš katris sawas mahjas. — Bet nu atkal pee mušču Indrika.

Kad pagasta mahjas bija pahrdohas, tad dšimts-kungs isrenteja muischu un aisgabja pats us zitu tablu muischu dšihwot, ko winsch bija pirzis, un nodohmaja ari par tureenes wagasta labklahschanu gahdaht, jo winsch bija nelaika Krüdenera draugs un ta domahm peekriteis. Winsch atwehleja Indrikam putnus un zitus mešcha kustonuš schaut zil patihl un tohs tur pahrdoh, kur wairak teek maksahs. Indrikis isweizigs medeneekš buhdams pelnija zaur medischanu pa gadu labu teesu naudas. Tapat wina masee lauki, kuruš winsch uszitigi apkohpa, isdewa winam wairak auglu ne ka wina pahrtikai wajadseja. Tā winsch wareja ar sawu mahči pahrtikuschi dšihwot un winam atlika katrā gadā masa suma preeksch nahkamibas.

Drihs ween winsch tika wina kreetnas un gohdigas dšiwes deht wisa wagastā mihktohtš un labpraht eeraudšihš. Pat bagatakee fainneeki usluhdsa winu us sawahm weesibahm. Tā tad ari Behrtulu mahja winsch tika drihs pašihstams un bija labpraht eeraudšihš weesiš. Mešcha data, kas winam bija jaušrauga un jasargā, bija tur turwu, tadeht winam gadijahš tur beeschi ee-eet. Drihs winsch

*) Jawehlahš, kas par scho kreetnu Latweeschu tautas gahdneeku un neapniskušu strahdneeku preeksch Widemes labklahschanas un atihstichanas kahds pilnigu aprakstu un pahrtatu par wina kreetneem un eewehrojameem darbeem laika rakstšs pašneegtu, lat ori tablati dšiwodama Latweeschu tauta mahzitos ta zeenijama wibra pubes paštu, kas libdi sawam dšiwes walarum preeksch winaš labklahschanas strahdjis. Tas rakstšs, kas 1874. Balt. webitnesi par wina paglabaschunu sluhw, naw deesgan pilnigs, ta tablati Latweeschu waretu sinah, ko von Krüdeners gribejis ar saweem grubteem darbeem panahst un ko winsch ari paleelakā datā jau sawā dšiwes laikā panahjis.

famihlejahš ar Behrtula skaiso un gohdigo meitu Nataliju, ar kuru winsch bija jau senaki eewasinees, kuras tehws to manidams, sahwa labpraht winu milestibai klusiba isplaukt. Nu abeem bija laimigas deenas, kahdas tifa tahdeem mehdi buht, kas schihsti un pateesigi mihlejahš. Ubi sawnoja par jauku nahkamibu un zereja us drihs faweenoschanoš, jo Indrika mahče bija nesen nomiruse un tadeht winam bija mahjas usraudsitajas, rihtšs us mešcha pawaditajas un wakaršs sagaiditajas wajadšigs. Wini zereja, ka Natalijas tehws nebuhš winu mihlestibai preti un nodohmaja jau drihs sawas pateesigahš šids-juhšmas tam isteikt un no wina tehwischku fwehtibu isluhgtees.

Bet liktens lika winu nodomahm schkehrli preekschā, kusch draudeja winu jaukahš un saldahš zeribas isnihzi-naht.

Behrtula tehws faslima zaur fasaldeschanoš, jo winsch no Ribgas brauzot bija nakts-laikā pahr kahdu straju upiti brauzis un no ihstahš pahrbraukschanas weetas neshnot nogreesees un tahdā weetā eebrauzis, kur upite nebij warejuse ahtras tezeschanas deht aishalt. Kaut nu gan upite nebija dšila bijuse, tad tomehr brauzejs bija no kamanahm iskritis un wiss zauri saflapinajees. Winsch dabuja zaur scho fasaldeschanoš aukstuma drudsi, kuram wehl zita kahda nahwiga kaite beedrojahš, ka wehlaki atsaukts ahreste newareja wais winu glahbt. Winsch nomira pehz trihs nedelahm.

Nu wina dehls Kahrlis usnehma mahjas waldischanu un par Natalijas un nepeeauguschā Augusta mantoschanas teesibu tika trihs fainneeki par aishstahweem jeb — ka tas tur mehdi nosaukt — par formunteem eezelti.

Kahrlis, kusch aprinka pilsehtā slohlā eedams bija eemahziješ trakuligi dšihwot, tapehz ka tehws nebija to pee tahdas familijas eekortelesis, kas usrauga ar zeetibu slolenus un nelauj teem brihwu walu pehz patihschanas apkahrt wasatees, sahka nu, pats par sewi kungs buhdams, ar ziteem jaunekteem beedrotees, kuri bija sabedrojuschees us plihteschane, pa naktihm apkahrt wasaschanošs un us nedarbeem, un kureem, ka jau minehtš, Strasdu Mikelis bija par preekschneeku, kusch bija stary wiseem tas netiklakais un walaidnigakais. Winsch mahzeja Kahrlam ar sawu leelischanoš un meleem tā peeglauditees, ka Kahrlis ar to draudšibu slehdsja un apsohlija tam sawu mahsu, pehz kuras tas bija sen tihkojis, bet nebija drihsstejis tai tuhwotees; pirmkahrt tadeht, ka winsch sinaja, ka Natalija eeredseja labaki Indriki ne ka winu, un ohtrkahrt tadeht, ka Natalijas tehws winu netihklas usweschanošs deht ne-eeraudšija.

(Turvinajums nakstochā Nr.)

Sawahds noslehpums.

Medakzijai nahkuse rohlā kahda slepena farakstichanahš stary diwi kreetneem wihreem. Us wehstulehm ir rakstihš: „Nau ispauschams.“ Sinadami ka mušču zeen. lasitaji mineto diwi fungu dšiko noslehpumu peenahkami zeenihš un to neispauidihš, mehš pašneedsam ari wineem scho farakstichanošs, pehz ta pašihstama sakama wahda: „kohpā strahdaht, kohpā behdas un preekus baudiht.“ Ubi gohda-wihri farakstahš tā:

A. S. J. Mihlais amata brahl, Tu man raksti, it kā es Lew buhtu laidis mehstuli, un tomehr to ne-esmu darijis un ari negribeja dariht!

J. W. S. L. Ne kas nekaisch, mihlais schwager, waldas likumi to pagehr.

A. G. J. Kad Tu efi til leels walodas pratejs, tad
iffkaidro man, ko nosihme ar to galotni inſch?

J. W. S. L. Labpraht, inſch apſihme aiſween ko
ſmalku, mihlu, labu, ka par peem. abholinſch, dehlinſch,
redaktor inſch.

A. G. J. Bet labda noſihme ir ſilbai tajs?

J. W. S. L. Ta noſihme arween ko rupju, praſtu,
kaunu, ka var peem. baurotajs, lamatajs, linotajs, pahrgroh-
ſitajs u. t. pr.

A. G. J. Baldees, nu es ar ſinu, ko noſihme apgahdatajs.
Bet kas tas ir: no melem pihragu zept?

J. W. S. L. Ar to tohp ſmalka waloda iſfazihis, ka
lahds nau bihjees taiſnibu runaht, un Tu labi ſini, mans
mihlais darba beedris, ka mehſ taiſnibu nemihlam, un ſcho
taiſnibu apſihme ar ſihſtu pihragu, ko mehſ newaram ſahohſt.

A. G. J. Bet kas tas ir: beſgohdibas ſtikis, ar
ko nahl augſta wihra preekſcha?

J. W. S. L. Ar to grib faziht, ka lahds fundſinſch
udrihſtejees weenam augſtam wihram atkrahht, ka kaimiai ſwe-
jojohht netihra uhdeni, ihpaſchi ka tee laudihm aiſſeenohht azis
un zaur neſchliſteem rakſteem iſdeldejoht wiau kaunibu un
gohdprahtibu.

A. G. J. Tas ir gan beſgohdigis ſtikis. Bet ko tas
noſihme: ſch im brihſcham wehlatwehlefim?

J. W. S. L. Tu ar it ne ka neſaprohti! Ar to iſſaka,
ka daſcham no taiſnibas zelahs leeli drebuli un ka tas tam
fundſinam it ne ka neſpeh dariht, kaut jo wiaſch labpraht
wehletohs to nolahdeht, ka ahriemes paweſis mehds dariht.
Bet pee mums ir wairat gairmas.

A. G. J. Teefa ir gan! Lai Deews paſarga par
ſcheem breeſmigeem gairmas laikeem! Bet ka jaſaproht tas
teikums: tas wihrs go hdu neſaudehs?

J. W. S. L. Ta jau ir ta nelaine, ka tas wihrs
gohdu neſaudehs, bet — — —

Atbildes.

M. R. — W. Zuhſ ſuhdſatees par tam, ka W. un R.
f. f. A. un R. nau dabujufchi Nr. 1—9 un tad 20 Nr. Ekſpe-
dizija peerahda, ka wiſi ſchee R. R. ir aiſſuhititi, tapat ka ziti,
kas tai paſcha deena titufchi ekſpedeereti. Waina tadeht til
war buht pee paſta, pah furu mums ari no zitahm puſchm
jau tizis ſuhdſehts. Redakzija uſdewa, ka truhthoſchos numu-
rus min. kungeem bes kawefchanas buhs ohtru reis aiſſuhitit.

B. J. — Rihga. "Balt. Semk." tohp treſchdeenas no-
dohts uſ paſta, bet Rihga wiaſch laikam teel zetordeenas ſa-
nemts.

P. J. — W. Sacht. Baldeews iſleetoſim. Redakzija

Atbildedams redaktors un iſdewejs: G. Mather.

Sludinajumi.

Gatawus ſtiprus labibas maisus un maisu drahuas

dabuja no jauna un peedahwa

A. Schweisſings.

Zaur ſcho peedahwaju leela iſwehle un no jaunu atnahluſchas prezes: labafahs
ſihdu drahuas, kano wiſadas krahfahs, melnas un krahfotas wilainu drah-
nas, flanelus preekſch apgehrba u. t. pr. cekſch= un ahriemju audektus, galdu-
drahuas un dwectus, linu= un batista=nehſdogus, ſolarus un ſihda galwas-
lakatus, wilainu apleekamos lakatus, labafahs Angleeſchu ſeeweefchu ſekes,
ſihda un wilaina lectusſchirmjus, beluras, tapeſtrijas= un ſilza= tepikus weh-
ſkaſteem un jaunakeem muſtureem, galdautus, labako kelneefchu uhdeni, An-
gleeſchu neiderwilun preekſch adifchanas, Gaudſchilda bomwilnu preekſch adi-
ſchanas Kaworta deegu uſ ſpohlitehm preekſch ſchujamahm maſchinehm
u. t. pr., labako maſchinu ſihdu, daſchadas grihdas=drahuas, ahdas=drahuas
(Redertuch) waſla=parchentu, un gultas=drahuas preekſch behneem un ſlimnekeem
u. t. pr. u. t. pr.

A. Schweisſings.

Preekſch rndena laika

peedahwaju ſawu no jauna yavilninate bedi, ka: wiſadas fortes tubku, bukſtinu; drahuas
preekſch paletos un weſtehm, gatawu wihreeſchu weſchu, bomwilainas un wilainas
trifor apakſch=biſkas un ſekes, wiſadas ſihda un wilainas un bomwilainas odera=drahuas,
Angleeſchu gumi lectus=mantelus, labafahs wihreeſchu gumi=galofchas, wihreeſchu ga-
maſchas u. t. pr. u. t. pr.

A. Schweisſings.

Pee

Zieglera un beedreem Rihga

Pilſeelä Nr. 19

dabujami un apſtelejami:

**ween= un diwjuhga kohka un
dſelſcha arkli,**

**wehtijamas maſchines,
rohkas un gepela kulamas maſchines,**

ka ari

Anglu ſuperfoſfats,

weh Rihgas politechnikas analiſes.

Malkas uhtrupe.

5. Novemberi pulſt. 10. no rihta tiſs
Bez=Zauls muſicha (Alt-Rahden) weenu
puhrweetu leels meſcha gabals ar 50—80
gadu wezem behrſu kohteem, pret tuhlin
aiſmaſſaſchann wairat ſohlſchana pah-
dohts. — Weſ tam tohp katra laika behrſu
malka pahrdota, ko war pa uhdenſ=zetu
pludinahht.

Manſartha

rohkas= kulamas= maſchines

ta ka ari zitas rohkas= un gepela= kulamas
maſchines aſſal no jauna dabuja ſuhititas

Ziegler un beedr.,

Rihga, Pilſeelä Nr. 19 (Schloß=Strafe Nr. 19).

S. Brinkmann & Co.

Nr. 4. Katoku eela. Nr. 4.

Peedahwa jaunū ſuhitijumu dubultſtofu man-
telus un jakas, ſihſchu un wilainu audektus
preekſch manteleem un kaſchoku wiſdrabnahm, gar-
dinus, galdautus un grihdas drahuas, Ang-
leeſchu puſſameti, more un flaneli, wilai-
nus audektus preekſch drahnahm leela iſwehle,
wilainus mebelu damastus a 75 ol. kungu
weſchu, lectus=ſchirmus, Peterburgas gu-
mi=galofchas, Peterburgas kartunus 10 ol.
par 1 rbl. ſchirtinus 12 u. 13 ol. par 1 rbl., Zi-
neſchu andeklus, 6 ol. par 1 rbl., puſwilai-
nus audektus, 9 u. 10 ol. par 1 rbl., tolderinu
10 ol. par 1 rbl., wiſadas odera drahuas; ka ari
katra apſteleſchana uſ manteleem un pahrtaiſſcha-
nas teel ahri un lehti iſdaritas. Weſ tam teel da-
ſchadas ſche nepeeminetas prezes par lehtako zenu
peedahwatas.

Weegli wedamas

garainu maſchines

un katli ar 3, 4, 5 un wairat ſinguwehku preekſch
garainu maſchinu diſſchanas u. t. pr. ir dabujami
un tohs war tagad darba redſeht pee

Zieglera un beedra,

Rihga, pilſeelä Nr. 19.

Majas kulamas maſchines par 70 rubk.,
ari ar maſu gepelu; **labibas wehtifchanas ma-
ſchines**, kas no peluhm tihri, ar 8 ſekteem, par
35 rubk.; **maſus adlera=arklus**, ar pahrlabotu
lemefnigi, kas garala un welenu wairat angreeſch,
par 7 rubk.; **Anglu ſuperfoſfatu** ar lehti ſpeh-
zigu darbofchanoſu, maſis no 6 pudceem un 12
mahz, par 3 rubk. 35 kap. libſ 3 r. 50 tap., weh
am zil dautſ pehr, war dabohht pee

Zieglera un beedra,

Rigä, pilſeelä Nr. 19.

Biſchu kalendere,

Iſ brikwunga no Berleyſch biſchu=kalenderes weh
ſchejenes ſemmes= un gairfa=buſſchanas iſtaifita uu
pahrtulſota. Iſdohht no Kurlemmes biſchu=lohpſchanas
beedribas. Malka 20 kap.